

адміністративно-територіальної реформи в Польщі. Польська система розподілу фінансових ресурсів і надалі певною мірою залишається централізованою, оскільки частина повноважень окремих органів місцевого самоврядування забезпечується за рахунок прямих трансфертів з державного бюджету (цільові субвенції та дотації). Зокрема це стосується повітів та воєводств, які майже не отримують фінансових ресурсів за рахунок податків, окрім мінімальної частки державних податків. Процес планування цільових трансфертів досить довготривалий та багатоетапний, що призводить до нестачі та несвоєчасності надходжень до бюджетів місцевого самоврядування, а особливо гостро це відчувається на рівні повітів і воєводств. Більшість майна, що держава передала у комунальну власність, зосередилась у гмінах. Ще одним критичним моментом польського досвіду, на який Україні варто звернути увагу та врахувати є те, що не було враховано різницю між сільськими та міськими гмінами, а також між різними повітами щодо різної кількості фінансових ресурсів, які вони можуть акумулювати та розпоряджатися.

Отже, підсумовуючи результати нашого дослідження відзначимо, що досвід адміністративно-територіальної реформи в Польщі для України є досить цінним, однак в Україні не варто механічно послуговуватись цим досвідом, щоб не повторювати чужі помилки. Варто враховувати уроки Польщі та інших розвинених держав, вітчизняні умови та виробити оптимальну, найбільш придатну для України модель адміністративно-територіального поділу та фінансування місцевого самоврядування.

Література

1. Пресняков І., Шаповалова Н. Адміністративна реформа у Польщі: напрямки змін та реальні результати // Наталя Шаповалова, Іван Пресняков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page3636.html>.
2. Данилюк О. Досвід Польщі у сфері адміністративно-територіальної реформи // Ольга Данилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ogo.ua/articles/toprint/2015-07-09/64668.html>.
3. Остаточний звіт. Консультаційна підтримка реформи місцевих бюджетів, QCBS-2. Грудень 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/file/link/316392/file/Final_report_QCBS-1_UKR.rar; jsessionid=8ADD87CA4956123AE459381AF1CBF98E.

4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

5. Mikolajewicz Z. Finanse samorządu terytorialnego w Polsce na przykładzie województwa Opolskiego / Z. Mikolajewicz, K. Lotko-Czech, I. Vakolska-Frankowska. – Opole, 2010. – 163 s.

Світлана САВЧУК

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПРОЗОРИСТЬ БЮДЖЕТУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

В умовах адміністративно-територіальної реформи вагомим чинником, що сприяє ефективному розвитку регіонів, постає прозорість бюджету, доступність та зрозумілість інформації щодо здійснення бюджетної політики на місцевому рівні. Адже одним із пріоритетних завдань, яким повинні у своїй діяльності керуватися органи державної влади та місцевого самоврядування, має бути врахування суспільних інтересів і потреб територіальних громад.

Гарантією надійності та довіри до бюджету, процесу реалізації законодавчо регламентованих організаційних засад бюджетного процесу є безумовне дотримання у вітчизняній практиці такого принципу функціонування бюджетної системи України, як принцип публічності та прозорості, що полягає в інформуванні громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного та місцевих бюджетів, а також контролі за їхнім виконанням [1]. Саме даний принцип і слугує основою для формування довіри громадськості до бюджетної політики, яка проводиться органами державної та місцевої влади. Це, відповідно, підвищуватиме ефективність стимулюючих механізмів розвитку регіону, сприятиме збільшенню обсягів надходжень до бюджетів різних рівнів, а також посилить ефективність державного та громадського контролю в процесі мобілізації й використання бюджетних коштів.

З метою сприяння прозорості бюджетного процесу та підзвітності громадськості органів місцевого самоврядування, Центром політичних студій та аналітики (ЦПСА) започатковано проект «Створення і впровадження державної системи контролю за коштами “Відкритий

бюджет” при підтримці Європейської комісії. Зарубіжний досвід “Відкритого бюджету” сприятиме більш глибокому розумінню місцевого бюджету таким чином, що зацікавлені громадяни, посадові особи та інші зацікавлені особи можуть брати участь у предметному обговоренні того, як регіон в даний час розвивається і як буде розвиватися у майбутньому. Створення “Відкритого бюджету” дає змогу органам місцевого самоврядування на безоплатній основі формувати в електронній формі громадський бюджет, який, більшою мірою, буде адаптований до інтересів громадян, відображаючи реальний взаємозв'язок доходів і видатків бюджету. Такі заходи спрямовані на відновлення довіри населення до держави, підвищення прозорості дій органів влади. Оскільки громадян завжди цікавить, куди спрямовуються бюджетні кошти. Вони не інформовані про реальний стан бюджету, скільки витрачається державою на забезпечення необхідних суспільних послуг за рахунок сплачених ними податків та обов'язкових зборів. В умовах адміністративно-територіальної реформи, а також із зростанням соціальної активності, населення все більше стає зацікавленим щодо порядку використання спільних коштів громад.

Зважаючи на це, особливої актуальності в сучасних умовах набуває питання створення громадських бюджетів, які повинні стати одним із можливих напрямків забезпечення прозорості бюджетного процесу, зокрема на місцевому рівні. Як свідчить досвід зарубіжних країн, саме громадський бюджет є гарантією здійснення прозорої й підзвітної діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування. У більшості з них створені веб-портали, де відображається повна інформація про використання бюджетних коштів усіма рівнями влади. Так, для прикладу, у Великобританії, подана державними порталами бюджетна інформація повністю відповідає інтересам громадян, що дає змогу оцінити і зрозуміти їм бюджетну політику, яка проводиться у певному регіоні. У США громадські активісти активно співпрацюють з органами влади стосовно представлення у найбільш зрозумілій формі даних бюджету із можливістю визначення найбільш актуальних для громадськості груп доходів і видатків, а також предметного обговорення усіма зацікавленими особами. Громадський бюджет є одним із необхідних документів, що покладений в основу визначення рівня бюджетної прозорості влади у світі [4]. Формування такого бюджету підвищить відповідальність місцевої влади за рівень ефективності використання бюджетних коштів та якості наданих бюджетних послуг.

За даними Всесвітньої мережі International Budget у рейтингу бюджетної прозорості Україна знаходиться на 56 місці із 102 країн. Це, більшою мірою свідчить про недостатність можливостей для участі громадськості у бюджетному процесі країни. Сучасна практика у бюджетній сфері не відповідає повною мірою вимогам прозорості, так як, незважаючи на чинні законодавчі норми стосовно участі громадян у бюджетному процесі, їхня роль у прийнятті відповідних рішень в сучасних умовах є досить обмеженою. Вирішення таких проблем можливе лише за умови досягнення відкритості бюджетних рішень для громадськості на всіх етапах бюджетного процесу, а також оприлюднення результатів діяльності органів влади за звітний період.

Тому позитивним аспектом доцільно вважати прийняття у 2015 році Законів України “Про відкритість використання публічних коштів” та “Про внесення змін до статті 28 Бюджетного кодексу України щодо доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних”, що стало базою для створення умов доступу до інформації про використання коштів платників податків на місцевому рівні [2; 3].

Крім того, свого поширення набуває здійснення громадського контролю, що сприяє активізації дій громадськості та зумовлює підвищення прозорості у діяльності місцевих органів, зменшення корупції та покращення якості надання суспільних послуг. Також залучення громадськості до прийняття бюджетних рішень шляхом збільшення ступеня прозорості інформації про бюджет є невід'ємним компонентом у застосуванні програмно-цільового методу у бюджетному процесі, який доцільно вважати перспективним при формуванні і виконанні місцевих бюджетів. Саме подальше впровадження даного методу забезпечить ефективно і цільове використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу із залученням громадськості.

Таким чином, з метою ефективного розвитку регіонів першочерговим є забезпечення реальних можливостей для участі зацікавлених громадян у процесі формування місцевих бюджетів із зустрічними активними зусиллями місцевих органів влади щодо системного інформування населення про рух бюджетних коштів; створення такого рівня поінформованості громадськості про стан місцевих бюджетів, при якому вони самостійно, відповідно до своїх інтересів, можуть визначити ступінь ефективності дій органів влади. Оскільки саме бюджет завжди залишається важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку держави та регіонів в

контексті максимального задоволення потреб населення, а прозорість використання державних коштів є невід'омою складовою демократичних процесів у суспільстві.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Закон України “Про відкритість використання публічних коштів” від 11.02.2015 №183-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
3. Закон України “ Про внесення змін до статті 28 Бюджетного кодексу України щодо доступу до інформації про бюджетні показники у формі відкритих даних від 9.04.2015 № 313-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док. : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/313-19>.
4. Закордонний досвід використання систем “Відкритий бюджет” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpsa.org.ua/analitika/zakordonyj-dosvid-vykorystannya-system-vidkrytyj-yudzhet/>

Ірина СИДОР

Тернопільський національний економічний університет, Україна

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Україна переживає гостру соціально-економічну кризу, яка багато в чому є результатом і показником глибокої розбалансованості дій органів влади різних рівнів. Причому, кризовий стан соціальної сфери є характерним не лише для країни в цілому, а й окремих регіонів, де підвищується загрозлива соціальна напруженість, що блокує можливість проведення ефективних економічних реформ і вимагає термінової корекції управління соціальним розвитком як на державному, так і на місцевому рівнях.

Різні органи управління (центральні, регіональні, місцеві) виконують низку функцій, які можуть відноситися до компетенції лише суб'єктів одного рівня, а їх спільні дії у певному напрямку потребують взаємодії на усіх рівнях. Оскільки соціальний розвиток – це єдиний процес, що відбувається в кожній з адміністративних одиниць, він потребує таких

управлінських підходів, механізмів і технологій, які були б найефективнішими для кожної ланки системи управління.

Загально визнаним можна вважати той факт, що органи місцевого самоврядування є найближчими до громадян, управлінськими одиницями, що опікуються питаннями задоволення соціально-побутових та інших повсякденних потреб. І хоча управління на місцевому рівні має справу з виконанням комплексних соціальних програм і проектів, причини виникаючих при цьому проблем формуються певною мірою за межами компетенції місцевих органів влади, тобто, у зовнішньому по відношенню до територіальної громади середовищі. Проте, сучасні тенденції територіальних перетворень свідчать, що будь-які зовнішні впливи приречені на поразку, якщо територіальні громади не будуть брати активну участь у вирішенні питань щодо задоволення нагальних соціальних потреб мешканців. До того ж, органи місцевого самоврядування в Україні наділені повноваженнями, які стосуються координації та об'єднання зусиль держави і територіальної громади для створення сприятливих економічних, соціальних, культурних, правових та інших умов щодо забезпечення гармонійного розвитку кожної людини, реалізації нею конституційних прав і свобод, підвищення її добробуту.

З метою реалізації конституційного права громадян на соціальний захист держава повинна забезпечити відповідну якість надання соціальних послуг, і в першу чергу – через удосконалення системи управління соціальним розвитком територій. При цьому реформування управлінських підходів у сфері соціального розвитку стосується не лише центральних, а й більшою мірою місцевих органів виконавчої влади.

Основна проблема у цьому аспекті полягає в оптимальному поєднанні місцевих і загальнодержавних інтересів та в реалізації цілеспрямованої соціальної політики на місцях в умовах обмеженості ресурсів. При цьому саме на рівні громад досягається більша ефективність прийняття управлінських рішень, результативність реалізації соціальної політики, а також можливість залучення громадян не лише до процесу споживання послуг, а й до їх виробництва [1, с. 171].

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 р. визначено, що метою реформування системи державного управління та місцевого самоврядування має стати створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій [2]. Більшість повноважень, що безпосередньо стосуються соціального розвитку